№ 66 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 11 **1894** ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 11 № 66

ՔՍԱՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպեկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երէկ և այսօր.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սովը և բողոքական հայ համայնքը. Նոր Ջուղայի վանքի հաշիւը. Տիկին Սավինայի ներկայացումները. Տեղեկութիւններ խօլերայի մասին. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ջօվաննի Նիկոտերա. Ցուցմունքներ Կրետէ կղզու վրա. Նամակ Գերմանիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Առողջապահական բժշկական վերահսկողութիւն դպրոցներ-ի մէջ.

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

—

Սրանից քսան տարի առաջ, եօթանասնական թուականներին՝ ամբողջ Հայոց հոգևորականութիւնը, նոյն իսկ լուսաւորչական եկեղեցու գլխաւոր կենտրոնը, Էջմիածինը, իրանցից ներկայացնում էին մի terra incognito, որի մասին հասարակութիւնը ոչինչ չը գիտէր, մի կղզիացած աշխարհ, որի հետ ժողովուրդը ոչինչ մօտիկ յարաբերութիւններ չունէր, որի կեանքով և ներքին վիճակով հետաքրքրվում էին հասարակութեան մի շատ նեղ շրջան, նոյն իսկ մի քանի անհատներ միայն։

Մինչև իսկ Հայոց մամուլը, որ մի տեսակ կապ պէտք է պահպանէր հոգևոր վարչութեան և ժողովրդի մէջ, որ փոխադարձ հետաքրքրութիւն պէտք է յարուցանէր մէկից դէպի միւսը,—իր կողմից, ընդհակառակը, աշխատում էր թմրեցնել ժողովրդին, քնացնել հասարակական կարծիքը, և անթափանցելի վարագոյրով ծածկել այն բոլորը, ինչ որ կատարվում էր հոգևորականութեան ձեռքով, առաջնորդարանների և Էջմիածնի մէջ։

Սակայն հասել էր այդ անբնական դրութեան վախճանը։ Քննադատական ոգին կեանք առաւ. և երբ առաջին անգամ „Մշակը“ պատռեց անթափանցելի վարագոյրը և սկսեց քննադատել հոգևորականութեան և հոգևոր հիմնարկութիւնների գործունէութիւնը, անխնայ մերկացնելով կատարվող զեղծումները, թմրած հասարակութիւնը ցնցվեց, տրորեց իր աչքերը, ըսկսեց նայել իր շուրջը և ճանաչել իր իրաւունքները...

Սկսվեց մի կատաղի կռիւ։

Հին չիօլան, խաւարամիտների մի ամբողջ բանակ կազմած, ահագին աղմուկ բարձրացրեց, յայտարարելով ի լուր աշխարհի, որ քննադատել հոգևորականութիւնը, Էջմիածնի և առհասարակ հոգևոր հիմնարկութիւնների գործերը, կը նշանակի քանդել եկեղեցին, խախտել նրա դարևոր հիմքերը, մոլորեցնել „հաւատացեալ ժողովրդին“։

Սակայն քննադատական ոգին կանգ չառաւ։ „Մշակը“ իբրև այդ քննադատական ոգու ներկայացուցիչ և արտայայտիչ՝ մնաց անյողդողդ և անշեղ շարունակեց իր գործը, առանց տատանվելու, առանց կանգ առնելու, առանց երկիւղ կրելու այն բոլոր դաւերից, զրպարտութիւններից և դարաններից, որ հակառակորդները պատրաստում էին նրա դէմ։

Անցան տարիներ, ծանր և աղմկալի տարիներ. կազմակերպվեց հասարակական կարծիք, հասարակական գործունէութեան ասպարէզ եկաւ նոր, աւելի թարմ, աւելի անձնուէր, աւելի անկախ մի սերունդ, և սկսված կռիւը մօտեցաւ իր վախճանին։

Հարցը լուծվեց։

Եւ ահա այսօր մեր առաջ նկարվում է մի բոլորովին նոր, բոլորովին հակառակ պատկեր, քան թէ սրանից քսան, քսանհինգ տարի առաջ։ Քննադատական ոգին, որ սրանից քսան տարի առաջ համարվում էր կործանիչ, վնասակար, ազգակործան, այժմ թագաւորում է ամեն տեղ։ Մեր հոգևոր վարչութեան և բոլոր գործերի վրա տիրում է հասարակութեան կօնտրօլը։ Հասարակաց կարծիքը ամեն քայլափոխում իր վճիռն է յայտնում այն բոլոր գործերի վրա, որ կատարվում են Էջմիածնում, հոգևորականութեան ձեռքով, սկսած եկեղեցու պետից մինչև առաջնորդը և մինչև յետին վանահայրը։ Նոյն իսկ խաւարամիտ մամուլը, նոյն իսկ այն անձինք, որոնք ս՚կզբում լսել անգամ չէին ուզում հոգևորականութեան գործերը քննադատելու մասին, որոնք պահանջում էին ամեն բան պահել վարագոյրի յետևը, ծածուկ, գաղտնի, այժմ, հասարակաց կարծիքի ճնշման տակ, իրանք սկսել են ամեն օր հետաքրքրել հասարակութիւնը Էջմիածնի գործերով, հոգևոր իշխանութեան կարգադրութիւններով, դարձնելով բոլորը հասարակաց քննութեան նիւթ։

Գաղտնի այլ ևս ոչինչ չը կայ։ Այն, ինչ երէկ գաղտնիք էր, այսօր հասարակութեան սեփականութիւն է. այն, ինչ երէկ ընտրեալների գիտենալու բանն էր, այսօր մատչելի է ամեն մէկին, նոյն իսկ մասսային։ Նայեցէք. սրանից տասն, քսան տարի առաջ ո՞վ տեղեկութիւն ունէր Էջմիածնի վանքում ապրող հոգևորականների, սինօդի, միաբանութեան անդամների, նրանց գործերի, առաջնորդների անձնաւորութեան և արարքների մասին։ Դրանց մասին ոչ ոք ոչինչ չը գիտէր, և չէր էլ ուզում գիտենալ։—Իսկ այսօր,—այսօր բոլորովին այլ բան է.—հասարակութիւնը անդադար տեղեկութիւններ է ստանում իր հոգևոր իշխանութեան գործերի մասին. ճանաչում է այն մարդկանց, որոնք նստած Էջմիածնում՝ կառավարում են լուսաւորչական եկեղեցին, մեր ծխական դպրոցները, վանական կալուածները. լաւ ճանաչում է իւրաքանչիւրի արժանաւորութիւնները, քննական աչքով է նայում իւրաքանչիւր առաջնորդի, իւրաքանչիւր հոգևորականի արածների վրա, և ամեն քայլափոխում յայտնում է նրանց մասին իր վճիռը, իր կարծիքը, իր հայեացքները։

Սա մի ամբողջ յեղափոխութիւն է, որ կատարվել է մեր հասարակական կեանքի մէջ. սա մի ամբողջ դարագլուխ է։

Կրկնում ենք, այլ ևս ոչինչ չը կայ, որ գաղտնի մնայ, այլ ևս ոչինչ չը կայ, որ ազատ մնայ հասարակական դատաստանից։ Այժմ ամեն բան հասարակութեան աչքի առաջն է. այժմ ժողովուրդը ամեն բան գիտէ և քննադատում է։

Դա էր „Մշակի“ մի նպատակը, որին ձգտում էր իր քսան տարվայ գոյութեան ընթացքում.—և նա պատւով հասաւ այդ նպատակին։

Նոյն շաւղով, նոյն ընթացքով կը շարունակէ „Մշակը“ և սրանից յետոյ։ Քննադատական ոգին, ինչպէս բոլոր գործերում, այնպէս և այս դէպքում կը լինի „Մշակի“ նշանաբանը։ „Մշակը“ կը շարունակի քննադատել անխնայ, առանց տատանվելու, առանց մի րոպէ անգամ երկիւղ կրելու գանազան դարաններից և դաւերից, և կը քննադատի անկողմնապահ ոգով, ազնուութեամբ, բացարձակ կերպով։

Երէկ չը կար քննադատութիւն, չը կար հասարակաց կարծիք.—այդ պատճառով տիրում էր մեռելութիւն, անտարբերութիւն, թագաւորում էին զեղծումներ և անկարգութիւններ։

Այսօր երևան է եկել քննադատական ոգին, հասարակաց կարծիքը,—և դրա շնորհիւ նախկին մեռելութեան տեղ տիրում է կենդանութիւն, նախկին զեղծումները և անկարգութիւնները, փոխանակ բնական, սովորական համարվելու, առաջ են բերում բողոք և դիմադրութիւն։

Վաղը, նոյն քննադատական ոգու և նոյն հասարակաց կարծիքի ազդեցութեան տակ, կարգ և կանօն կը տիրի և հիմնարկութիւնները կը կանգնեն իրանց կոչման բարձրութեան վրա։

Դա մեր համոզմունքն է, անկեղծ համոզմունքը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՎԸ ԵՒ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԸ

—

Մենք նպատակ չունենք հաշւել սովի բերած չարիքները և ոչ էլ որոշել այն գումարի քանակութիւնը, որով կարելի է օգնութիւն հասցնել սովատանջ թշուառներին. մենք միայն մի հարց ունենք մեր առաջ դրած.—իրաւունք ունե՞նք արդեօք մենք՝ բողոքական հայերս, չէզոք դիրք բռնել սովեալներին օգնելու գործում. իրաւունք ունե՞նք մեր ականջները խցել թշուառների աղերսանքի առաջ։

Այն միտքը, թէ մի որ և է ազգային կամ հասարակաց աղէտի ժամանակ պէտք է մոռանալ կրօնական համոզումները, պէտք է մի կողմը ցգել դոյների մասին եղած վէճը և համերաշխութեամբ գործել հալածող, մաշող ուժի դէմ,—արդէն շատ անգամ կրկնվել է մեր մամուլի մէջ և այդ մասին խօսելն անգամ աւելորդ է։ Այսօր մենք պահանջում ենք միմիայն այդ ճշմարտութեան վրա հիմնված մտքի իրագործումը, և այդ պէտք է ցոյց տալ գործով։

Պարզ բան է, մենք յիմար կասէինք այն մարդուն, որը տեսնէր իր նման մի մարդ խեղդվելիս և փոխանակ նրան շուտափոյթ օգնութիւն հասցնելու, սկսէր նախ և առաջ ուշադրութեան առնել նրա ո՞ր ազգից լինելը, սկսէր նրա կրօնա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ-ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՄԷՋ

(Դպրոցական առողջապահութիւն—X)

—

Մենք մի քանի անգամ յայտնել ենք այն միտքը, թէ բժիշկը անհրաժեշտ անգամ պիտի լինի ուսումնարանի հոգատար մարմնին։ Այս միտքը, որը այսօր բաւական արծարծված է և դադարել է մեզ զարմացնելուց, իրագործվելու վրա է Եւրոպայում և նոյն իսկ Ռուսաստանում։ Այդ պահանջում է ոչ միայն մեր տեղեկութիւնները դպրոցական առողջապահութեան մասին, այլ և դրական մանկավարժութիւնը։

Եւ, ճշմարիտ որ, դպրոցական առողջապահութիւնը, ինչպէս մենք տեսանք, չէ բաւականանում գրադվելու դպրոցի շէնքի, ուսումնարանական պարագաների անյարմարութիւններով, երեխաների ֆիզիկական զարգացումով,—նա իւրացրել է նոյնպէս և դասական պիտոյքների, մանկան մտաւոր յոգնածութեան, պարապելու ձևի մասին խօսելու իրաւունքը, մի խօսքով նա ընդգրկում է նաև առերես սոսկ մանկավարժական խնդիրներ։ Այսօր բժիշկը և հիգիէնիստը իրաւունք է համարում իրան միջամտել դասատուութեան ձևի որոշման մէջ, դասերի բաժանման, գրութեան ձևի, դասերի տևողութեան, քննութիւնների եղանակի, և ուրիշ այսպիսի խնդիրների լուծման մէջ, որոնք մինչև այժմ միայն մանկավարժի հայեցողութեանն էին թողնված։

Ի հարկէ, դեռ ևս շատ բան կայ անելու։ Մեր մէջ գոնէ դեռ այդ պահանջը դէպի բժշկի իրաւասութեան ներմուծումն մանկավարժական գործերի մէջ՝ դեռ ամենուրեք ընդունված չէ, սակայն մանկավարժները ընդունում են և յաճախ շընորհակալութիւնով են ընդունում բժշկի տուած ցուցմունքները։

‹Մանկավարժական խնդիրները, ասում է բժիշկ Վէրենիուսը, առհասարակ սեփականելի էին համարվում բժիշկներին, իսկ առողջապահականները —մանկավարժներին։ Այդ մի սխալ հայեացք էր։ Քանի որ հարցը դաստիարակութեանն է վերաբերում, թէ մանկավարժութիւնը և թէ առողջապահութիւնը ձեռք ձեռքի տուած պիտի ընթանան. —հոգին ու մարմինը անխզելի կապերով կապված են միմեանց հետ և նրանց բաժանումն մի հակարնական բան է, որը վնասում է թէ մարմնին և թէ հոգուն ու կործանում է ընդհանուր բարեկեցութիւնը›։

Այսպէս, այս երկու գիտութիւնները, որոնք կարծես իրարից անկախ էին զարգանում, այժմ ձուլվում են յանուն աճող սերնդի կանօնաւոր կրթութեան։ Եւ այլապէս էլ չէր կարող լինել, քանի որ մանկան մտաւոր և ֆիզիկական աշխարհը սերտ կապված են միմեանց հետ։ Միթէ առողջ երեխան և տկարը մի կերպ են նստում, կանգնում, գրում, դաս պատասխանում։ Միթէ կարճատեսը, խուլը, սրտի բաբախում, փորացաւ ունեցողը և առողջ աշակերտը հաւասար չափով ուշադիր կարող են լինել դասարանում։ Միթէ սըրտի հիւանդութիւն ունեցողը կարող է նոյնպէս լաւ պատրաստել իր դասերը, ինչպէս միւսը։ Միթէ ներքային դիւրագրգիռ մանուկը ընդունակ է նոյնպէս հանդարտ և այնչափ սառնասիրտ ու անշփոթ պահել իրան քննութեան ժամանակ, ինչպէս առողջը։

Ահա բժշկական հարցեր, և քանի քանի այսպիսի կարևոր հանգամանքներ կան, որոնց պէտք է աչքի առաջ ունենան մանկավարժները, եթէ կամենում են կանօնաւոր կերպով կրթել իրանց սաներին և արդար լինել դէպի նրանց՝ իրանց գնահատութեան մէջ...

Ահա մի երեխայ. նա անուշադիր է դասատան մէջ, ծոյլ է տանը, վատ է գրում, վատ սովորում դասերը,—ամենքը սնբաւական են նրանից, վարժապետը վատ թւանշաններ է դնում, պատժում է, ամաչեցնում նրան. նա մնում է դասատան մէջ, յուսահատվում է, ձանձրանում սովորելուց, աւելի ևս ծուլանում և այլն. նա փչացածների, անընդունակների, ծոյլերի շարքն է դասվում և հալածվում։ Բայց թող քննի նրան բժիշկը և անպատճառ կը գտնի նրա մէջ մի երկարատև հիւանդութիւն, մի ժառանգական ֆիզիկական արատ, մի որ և է օրգանի (լսողութեան, տեսողութեան) անկանօնութիւն, կամ թուլութիւն։ Եւ հարցը պարզված է։ Բժշկեցէք նրան, եթէ հնարաւոր է, լաւ վարվեցէք նրա հետ, մի հալածէք նրան, անարդար մի եղէք նրա հետ և նա կուղղվի ու լաւ աշակերտ կը դառնայ։

Իմ ամեն շաբաթական այցելութեան ժամանակ Թիֆլիսի հայ դպրոցներին, ես միշտ գտել եմ նրանց մէջ մի քանի ջերմող աշակերտներ, երբեմն նշանաւոր տաքութեան մէջ, աւելի մեծ քանակութեամբ գլխացաւ կամ բկացաւ ունեցողներ, և նոյնպէս յաճախ սրտի բաբախում ունեցող։ Հարցնում եմ. միթէ մանկավարժը պարտական չէ, ինչպէս ասում են, մտնել այս աշակերտների դրութեան մէջ, մանաւանդ որ նրանց այդ հիւանդութեան պատճառը նոյն դպրոցն է. միթէ այս երեխաները պէտք է միաւորներ ստանան այն պատճառով միայն, որ նրանք տկար են։

—

Այս օրինակներից ակներև է, որ մանկավարժական գիտութիւնը սերտ կապված է բժշկականութեան հետ և հետևաբար անհրաժեշտ է, որ բժիշկը իր տեղը բռնի մանկավարժի կողքին, մանկան կրթութեան սրբազան գործում։

Այս հիմունքների վրա մենք մեզ իրաւունք ենք

կան զգացմունքը քրքրել: Բողոքական հայերը մի ուրիշ անգամ և հէնց ուղիղ սովի ժամանակ գործնականապէս ցոյց տուին, թէ իրանք նոյնպէս ցաւում և աշխատում են սովեալներին օգնել. գուցէ այսօր էլ զանազան քաղաքներում եղել են բողոքականներ, ինչպէս Պարսկաստանում, որ գցել են իրանց լուման սովեալների գանձարանի մէջ, բայց մեր ուզածը աւելի մեծ է, մեր պահանջը աւելի խիստ է: Մեզ քաջ յայտնի լինելով, որ բողոքական տարրի մէջ կան նաև հարուստ անհատներ, պահանջում ենք և պահանջում ենք իրաւամբ, որ Բագուի, Շամախու, Շուշու և Կովկասի այլ տեղերի բողոքական համայնքի ներկայացուցիչները իրանց հօտի մէջ անմիջապէս ստորագրութիւն բանան, մի չօչափելի գումար կազմեն և նպաստեն սովատանջներին:

Նոյնը կարելի է ասել և հայ-կաթոլիկների մասին: Եւ այդ պէտք է անել ոչ թէ նրա համար, որ աշխարհը տեսնէ, թէ հայ բողոքականներն էլ մասնակցել են ազգի վշտերին, ոչ թէ նրա համար, որ մի օր էլ ինքը՝ բողոքական համայնքը, նեղութեան ժամանակ օգնութիւն կարողանայ սպասել իր լուսաւորչական եղբայրներից,—ոչ, հազար անգամ ոչ: Այդ պէտք է անել լոկ մարդասիրական զգացմունքից դրդված. այդ պէտք է անել, որովհետև այդպէս են պահանջում հասարակաց շահերը:

Ինչ իրաւունք ունենք մենք մեր աչքերը փակելու հէնց այն ժամանակ, երբ հարցը ուղղակի վերաբերում է կեանքի և մահվան խնդրին. մի՞լ է լուսաւորչականը, բողոքականը, կաթոլիկը, այդ հարցը պէտք է ծալել և մի կողմը դնել այսպիսի ընդհանուր աղէտի ժամանակ: Հայ-բողոքական համայնքի առաջ բարոյական մի պարտք կայ կատարելու այս ծանր րօպէին, և նա պարտաւոր է կատարել:

Ի. Մ.

ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱՅԻ ՎԱՆՔԻ ՀԱՇԻՒԸ

Նորերս Պարսկաստանի Նոր-Ջուղայի Ամենափրկչեան վանքի տպարանից դուրս է եկել մի տետրակ, որ պարունակում է իր մէջ Նոր-Ջուղայի ազգային հաստատութիւնների մանրամասն հաշիւը: Հաշւի հետ միասին այդ տետրակը մի նոր լոյս է սփռում Հնդկաստանի և Սպահանի առաջնորդ Եսայի եպիսկոպոսի գործունէութեան վրա:

Տետրակը հրատարակել է առաջնորդարանական խորհրդարանը, որ հաստատել է Եսայի եպիսկոպոսը: Առաջաբանի մէջ ասված է հետևեալը. «Որովհետև Նոր-Ջուղայի նախկին աթոռակալները իրանց հաշւին էին գանձում առաջնորդապատկան հասոյթները և այդ պատճառով, ըստ երևոյթին, անփոյթ էին վանքի եկամուտները շատացնելու և առիթ էին տալիս բծախնդիրներին ծանր բամբասանք անելու և առաջնորդների հասոյթները մեծ ցոյց տալու, ուստի մեր ներկայ սրբազան առաջնորդ տէր Եսայի եպիսկոպոսը իր՝ վանքը մտնելու օրից—1891 թ. մայիսի 12 ից, գտնելով վանքը աննախանձելի դրութեան մէջ, իսկոյն խելամուտ եղաւ բուն պատճառին և մէջտեղից վեր առաւ նրան: Կարգադրեց, որ վանքը ունենայ գանձարան և ամեն տեսակ եկամուտները կենտրոնանան նրա մէջ և նրանից հոգացվին վանքի բոլոր ծախսերը և ռոճիկ սահմանվի նոյն իսկ առաջնորդին. այդ նպատակով ես նա յանձնեց գանձարանին իր բոլոր առաջնորդական հասոյթները, այլ և՝ որ նորանշան մի բան է ինքն ըստ ինքեան, նա յանձնեց նոյն գանձարանին և իր զանազան հոգևոր օրինակատարութիւնների համար ստացած ժամօցները և որպէս թվում է մեզ, այսօրինակ զոհաբերութիւն գուցէ առաջինն է ազգիս հոգևոր դասի մէջ»:

Այդ գեղեցիկ կարգադրութիւնը այն լաւ արդիւնքն ունեցաւ, որ աթոռի եկամուտները եռապատկվեցան, և մինչ նախորդ տարիներում հասոյթները եղել էին՝ 1888 թւին—1521 թուման, 1889 թւին—1305 թուման, 1890 թւին—672 թ.: Եսայի եպիսկոպոսի գալուց յետոյ, ահա ինչ է ստացվում: 1891 թւին—1945 թուման, 1892 թ. 3881 թուման, 1893 թւին—3924 թուման:

Այս թւանշանները այնքան պերճախօս են, որ այլ ևս կարօտ չեն որ և է բացատրութեան:

Արդիւնքների այդ առատութիւնը միջոց է տալիս առաջնորդին. 1) վճարել վանքի երեսուն տարուց աւելի մնացած պարտքերը—1310 թուման, 2) հիմնովին վերանորոգել Ամենափրկչեան վանքը, որ գրեթէ աւերված էր, 3) բարեկարգել վանքի տպարանը, որտեղ արդէն թեմի համար տպվում են դասագրքեր, կրօնական և այլ մատեաններ, 4) ազգային կենտրոնական կոչված տղայոց դպրոցը հանել իր նահապետական վիճակից և վերածել կանոնաւոր, բարեկարգ ուսումնարանի, 5) բարեկարգել ս. Կատարինեան կոչված օրիորդաց դպրոցը:

Հաշուետուութեան կանոնը մտցնելու և հսկողութեան հետևանքը այն է լինում, որ կենտրոնական ուսումնարանի եկամուտը, որ նախկին 3 տարիներում (1889—91) ցոյց է տուած 1229 թուման, վերջին երեք տարվայ ընթացքում (1891—93) լինում է 65՛ 0 թուման: Ահա ինչպէս էին յափշտակում և գողանում...

Տետրակը նկարագրում է և ուրիշ նոր բարեկարգութիւններ: Նոր Ջուղայում ինն ժողովրդական եկեղեցիներ կան: Բոլոր այդ եկեղեցիների համար սահմանվում է մի ընդհանուր վարչական կանոն, որով պէտք է ղեկավարվեն քահանաները, երեցփոխները և հաշուետեսները: Առաջնորդարանական խորհրդարանը հանդիսանում է բարձր վերահսկող իշխանութիւն և շնորհիւ այդ կանոնաւորութեան, եկեղեցիների արդիւնքները նոյնպէս եռապատկվում են:

Ցափշտակված ազգային եկեղեցական սեփականութիւնները կորստից ազատելու համար, առաջնորդը դիմում է մի ծայրահեղ միջոցի. նա տպագրութեամբ լոյս է ընծայում անուանացուցակը բոլոր այն աղաների, խաների և սարթիպների, որոնք տասնեակ տարիներից ի վեր չեն մտածում վճարել վանքից մուրհակներով վեր առած պարտքերը և այն քահանաների, որոնք սեպհականացնելով զանազան կտակած գումարներ, անշարժ կալուածներ, հրաժարվում էին որ և է հաշիւ տալուց:

Այդ տետրակից երևում է, որ Նոր-Ջուղայի վանքը ունի բաւական թւով անշարժ կալուածներ, մանաւանդ այգիներ, բայց առաջ ունեցել է աւելի շատ: Նոյնպէս երևում է, որ Հնդկաստանի գաղթականութիւնը չարունակ առատ գումարներ է ուղարկել իր հայրենիքի ազգային հաստատութիւնները և եկեղեցիները չէն և պայծառ պահելու, բայց տեսնելով որ նուէրները իրանց նպատակին չեն հասնում, այլ զանազան քահանաների, խաների և աղաների գրպաններն են մտնում, յուսահատվել են և դադարեցրել իրանց նպաստները:

Եսայի եպիսկոպոսի ձեռնարկած բարեկարգութիւնները, տարակոյս չը կայ, գրգռում են բոլոր նրանց, որոնք ամբողջ տարիներով ազգային մնացուկը իրանց գրպաններն էին փոխադրել: Խայտառակվելով, նրանք չը կարողացան տանել վատահամբաւութիւնը և կատաղի կռիւ սկսեցին եպիսկոպոսի դէմ... Զզվելով սոսր, կեղտոտ յարձակումներից, առաջնորդը որոշում է հրաժարվել և գնալ Էջմիածին, բայց ժողովուրդը, մանաւանդ Հնդկաստանի հայ գաղթականութիւնը, որ շատ լաւ տեսնում է անցած դարձածը, բողոքում է և համարեա ուժով ստիպում է առաջնորդին մնալ, և ի խրախոյս, խնդրում է Վեհափառից արքեպիսկոպոսութիւն տալ առաջնորդին:

Ա.

ՏԻԿԻՆ ՍԱՎԻՆԱՅԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Յունիսի 9-ին, արքունական թատրոնում, յայտնի դերասանուհի Սավինա սկսեց իր ներկայացումները. այդ օրը ներկայացրին Կարպովի «Վաղահաս աշուն» անաջող դրաման:

Պիէսի գլխաւոր հերոսուհու՝ Աննայի դերը կատարում էր ինքն տիկին Սավինա: Դա մի աչքի ընկնող տիպ է: Ամուսնանալով երիտասարդ Կուսմինի հետ, Աննան մի քանի տարուց յետոյ զգում է, որ իր մարդուն չէ սիրում, նոյն իսկ ամբողջ սրտից ատում է նրան, այլ սիրում է մի ուրիշ երիտասարդի՝ Դրօբիշեվին. վերջինս չէ բաժանում այդ սէրը, և, ընդհակառակն, պատրաստվում է ամուսնանալու իր սիրած աղջկայ հետ հէնց այն օրերում, երբ Աննան ապահարզան է պահանջում իր մարդուց՝ սիրած երիտասարդի հետ պսակվելու համար: Սիրած մարդու երջանկութիւնը ուրիշ կնոջ գրկում,—այդ անտանելի է Աննայի համար: Նա փորձում է յետ կանգնեցնել Դրօբիշեվին այդ մտքից,—բայց անաջող, ուստի վճռում է մեռնել, բայց մեռնել սիրած մարդու՝ Դրօբիշեվի հետ միասին: Նա սպանում է Դրօբիշեվին ատրճանակի մի հարուածով, սակայն երբ փորձում է իր կեանքին ևս վերջ տալ, չեն թողնում և արգելում են: Ցանցաւոր կինը կալանաւորված և բանտարկված է: Դատարանը վճռում է նրան աքսորել Սիբիր: Վերջին տեսարանը հիւանդանոցումն է. այդտեղ, Սիբիր գնալուց առաջ, նա ուզում է տեսնվել Դրօբիշեվի սիրած աղջկայ՝ Վարիայի հետ, ներողութիւն խնդրել նրանից. Վարիան վաղուց ներել էր, բայց այդ տեսակցութիւնը՝ հակառակորդի դէմքը, խօսքերը, արտասուքները նորից արթնացնում են ջահել աղջկայ սրտում հին ատելութիւնը, նորից պատկերանում է այն երջանկութիւնը, որ սպասում էր իրան Դրօբիշեվի հետ, յիշեցնում է, որ իր երջանկութիւնը ոչնչացրեց այդ կինը, ձեռք բարձրացնելով սիրած մարդու վրա, և ահա նրա վշտացած սրտից բղխում են այս դառն խօսքերը. «Ես չեմ կարող հասկանալ, չեմ կարող ըմբռնել, թէ ինչպէս կարող է մի կին ձեռք բարձրացնել սիրած մարդու վրա, սպանել նրան: Դուք սպանեցիք նրան, ջախջախեցիք իմ ամբողջ կեանքը և այժմ ներողութիւն էք խնդրում. ինչպէս ներեմ...»:

Այդ խօսքերը կայծակի նման ազդում են հոգեպէս տանջված, աշխարհից կտրված կնոջ վրա, և նա տեղն ու տեղը սրտի պայթիւն է ստանում ու գետին գլորվում...

Դրաման անաջող գրուածք է: Միայն Սավինայի նման տաղանդը կարող էր շունչ և կենդանութիւն տալ պիէսին և գրաւել հասարակութեան ուշադրութիւնը: Երկրորդ գործողութեան մէջ, երբ Աննայի սրտում արթնանում է կատաղի սէրը իր ամբողջ ույժով, և երբ այդ սիրոյ ազդեցութեան տակ նա սկսում է ատել իր մարդուն, զզուանք զգալ դէպի նրան,—թէև նա ինքն ըստ ինքեան մի օրինաւոր մարդ է,—Սավինան անջնջելի տպաւորութիւն թողեց ամբողջ հասարակութեան վրա:

Խմբի միւս անդամներից այս անգամ վատ չէին Կաչիրին՝ Կուսմինի դերում և Տիրեխօվա՝ Վարիայի դերում:

Տիկին Սավինայի խումբը պէտք է Թիֆլիսում 10 ներկայացում տայ: Ռէպէրտուարը մեծ մասամբ նոր պիէսներից է կազմված: Թատրոնում բաւական ժողովուրդ կար, թէև կատարեալպէս լի չէր:

*

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԽՈԼԵՐԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Գալիցիայում, այս տարվայ մայիսի 22-ից մինչև 28-ը Բորշչով աւանում խոլերայով հիւանդացան 8, մեռան 2 հոգի: Զալեշչիկում հիւանդացան 2, մեռան 2 հոգի. Գուսիատինում հիւանդացան 2, մեռան 2 հոգի:

Սիվասի վիլայէթում, ասիական Թիւրքիայում, մայիսի 18 ից մինչև 23-ը հիւանդացան 76, մեռան 49 հոգի: Իսկիլինում, մայիսի 20 ից մինչև

համարում պահանջել, որ մեր ծխական ուսումնարանների վրա հաստատվի բժշկական-առողջապահական հսկողութիւն, որը պէտք է յանձնվի բժիշկներին գոնէ քաղաքների մէջ, որտեղ բժիշկներ կան: Գաւառական և գիւղական ուսումնարանների համար ես առաջարկել եմ դեռ 1892 թւին նշանակել առանձին թեմական դպրոցական բժիշկներ, ինչպէս կան թեմական տեսուչներ («Մշակ» № 139 թ. 1892). այդ բժիշկների պաշտօնը կը լինի պարբերաբար յաճախել իրանց յանձնված դպրոցները, որքան կարելի է նրանց առողջական դրութեան վրա հսկելով, ուրիշ խօսքերով՝ այդ թեմական դպրոցական բժիշկները կը գործեն նոյն պրօգրամով, ինչ որ մենք իսկոյն կը գծենք քաղաքային ուսումնարանական բժշկի համար:

Ահա, մեր կարծիքով, թէ ինչ պէտք է լինի դպրոցական բժշկի գործունէութիւնը:

1) Նա պէտք է մանրամասն քննի դպրոցի շէնքը, դասարանների լուսաւորութիւնը, վառարանները, նստարանները, դասական պիտոյքները, և բարեփոխի նրանց՝ գիտութեան պահանջներին համեմատ:

2) Նա պէտք է քննի բոլոր աշակերտներին ուսումնարանական տարվայ սկզբին,—գլխաւորապէս նոր մտնողներին, որպէս զի՝ ա) հիւանդները, տրախոմաւորները և ֆիզիկապէս ուսանելու անընդունակները չընդունվեն ուսումնարան, բ) բուժելի հիւանդութիւն ունեցողներին սկսի բժշկել, և դարձնի նրանց վրա ուսուցիչների ուշադրութիւնը, իբրև թոյլերի վրա, որոնց չէ կարելի ծանրաբեռնել դասերով, գ) դասաւորել նրանց նստարանների վրա, իրանց հասակին, տեսողութեան, լսողութեան համեմատ:

3) Նա պէտք է որոշի յարմար և անվնաս ձեռնարկները և գծած տետրակները (որոնց մասին մանրամասն կը խօսենք մի ուրիշ անգամ). Նա պէտք է խորհուրդ տայ դասացուցակի մասին, (այսինքն ո՞ր առարկան ո՞ր ժամին դնել): Մինչև այսօր, ի հարկէ, ոչ ոք չէ մտածել մի բժշկի հարցնել՝ առաւօտը ինչ դաս դնել,—դժուար, թէ հեշտ, ո՞րը դնել նախաճաշիկից առաջ և ո՞րը յետոյ, և այլն: Բժիշկը պէտք է գրի՝ ո՞րքան նստած մնայ, ո՞րքան կարդայ, ինչքան պիտի տևի մանկան պարապմունքը և հազար ու մէկ նոյնօրինակ խնդիրներ:

4) Բժիշկը պէտք է գոնէ շաբաթը մի անգամ (աւելի լաւ երկու անգամ) յաճախի իրան յանձնած ուսումնարանը, որտեղ նա առանձին սենեակում պէտք է ընդունի տկարներին, արձանագրի նկատած տկարութիւնը առանձին մատեանի մէջ, և դեղեր ու խորհուրդներ տայ:

5) Իւրաքանչիւր ուսումնարանում բժիշկը պէտք է մի փոքրիկ դեղարան կազմի, բաղկացած անվնաս և անհրաժեշտ դեղերից, և գործիքներից (օր. ջերմաչափ), որոնք կը պահվեն առանձին պահարանների մէջ: Վարժապետներից կամ աւելի լաւ է վարժուհիներից մէկին պէտք է յանձնվի դեղեր կշռել—պատրաստել և բժշկի խրատով հիւանդներին բաժանել: Մինչև այսօր Թիֆլիսի մէջ այսպիսի դեղարաններ հիմնված են հետևեալ դպրոցներում. Յովնանեան դպրոց (վարժուհի օր. Տէր-Յովսէփեանի հովանաւորութեան ներքոյ), Ս. Նշանի դպրոց (օր. Փիրումեանի), Կար ու ձևի դպրոց (օր. Խատիսեանի), Ջգրաշէնի դպրոց (օր. Միրզոյեանի), Նորաշէնի դպրոց (օր. Շահնազարեանի և օր. Սողալեանի):

6) Բժիշկը պէտք է իր տանն ընդունի հիւանդ երեխաներին, երբ հարկ լինի:

7) Դժուար հիւանդներին նա պէտք է այցելի տանը մինչև առողջանալը, աղքատներին ձրի դեղեր մատակարարելով:

8) Նա պէտք է որոշի մարզութիւնների ձևը զանազան հասակի մանուկների համար, նրանց ույժին համեմատ: Պէտք է յուսալ, որ մեր դպրոցական բարձրագոյն վարչութիւնը գոնէ առաջիկայ դասընթացի միջոցին առանձին ժամեր կը նշանակի երեխաների ֆիզիքական կրթութեան համար: Նա պէտք է որոշի նոյնպէս բացօդեայ զբօսանքները քաղաքից դուրս:

9) Եթէ քաղաքի մէջ մանկական վարակիչ հիւանդութիւններ են տարածված, բժիշկը պէտք է ամեն ջանք գործ դնի, որ ուսումնարանը չը վարակվի:

10) Ուսումնարանական տարվայ վերջը նա պէտք է նորից քննի երեխաներին, և նրանց առողջապահական և բժշկական պատուէրներ տայ արձակուրդների համար:

—

Ահա, մեր կարծիքով, թէ ինչ պէտք է լինի դպրոցական բժշկի գործունէութեան ծրագիրը: Սակայն, անտարակոյս, սրանով չէ սպառվում նրա դերը: Բժիշկը, իր հմտութիւնով, իր լուրջ վերաբերմամբ դէպի մանուկներին խնամելու սրբազան գործը, պէտք է կարողանայ այնպէս գրաւել ուսուցիչների և դպրոցի ղեկավարների վստահութիւնը, որպէս զի թոյլ տրվի նրան միջամտել նաև մանկավարժական կարևոր հարցերում: Աւելի քաջ ծանօթ լինելով մանկական հոգեբանութեանը, բժիշկը անհրաժեշտաբար պէտք է օգնական, եթէ չասենք, ղեկավարող դառնայ դաստիարակչին և մանկավարժին՝ բազմաթիւ մանկավարժական խնդիրներում ևս: Բժիշկը, իր արհեստի շնորհով, կարող է և պարտաւոր է թափանցել նաև մանկան ներքին ընտանեկան կեանքը, որի պայմանները նա պէտք է նշանակի իր մատեանի մէջ, և դա մի մեծ առաւելութիւն է, որը պակասում է ուսուցչին:

(Կը շարունակուի)

24-ը հիւանդացան 34, մեռան 17 հոգի։ Սամսոնում մայիսի 22-ից մինչև 24-ը խոլերայով հիւանդանալու մէկ դէպք կար, որը վերջացաւ մահով։

Չիստոպօլ քաղաքում, Կազանի նահանգում, մայիսի 19-ին շոգենաւով գնացող գաղթականների խմբի մէջ մէկ հիւանդ գտնվեց, որին տեղական բժիշկները խոլերայով հիւանդ համարեցին, որը և մեռաւ մայիսի 21-ին։ Խոլերային ուրիշ դէպքեր այդ խմբի մէջ չեն նկատված ոչ Կազան քաղաքում, ուր այդ գաղթականների խումբը մէկ շաբաթից աւելի սանիտարական հսկողութեան տակ էր գտնվում, ոչ էլ դէպի Պերմ գնալու ժամանակ։ Խոլերայով հիւանդացողներ Կազանի նահանգում ներկայումս չը կան։

Պրուսական իշխանութեան կարգադրութեամբ, Պրուսիայի սահմանին մօտ գտնվող բնակիչներին տոմսակներ չեն տրվի սահման անցնելու. Դոմբրովեան կէտից և սահմանին մօտ գտնվող մեր բնակիչներին ևս Պրուսիա անցնելը Ռուսաստանից այդ տեղով արգելված է։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Երևան, յունիսի 6-ին

Կովկասեան Բարեգործական ընկերութեան Երևանի տեղական ճիւղի վարչութիւնը սրանով պատիւ ունի հաղորդել, որ «Մշակի» խմբագրութեան մայիսի 4-ին և մայիսի 24-ին ուղարկած 100-ական րուբլին, ընդամենը 200 րուբլի, ստացվեց, որի համար վարչութիւնը յայտնում է իր շնորհակալութիւնը։

Նախագահի տեղ՝ Ց. Մելիքեան

Քարտուղար՝ Սմբատ Խաչատրեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիական «Standard» լրագրի մէջ յունիսի 9-ից տպված է հետևեալ տեղեկութիւնը Կ. Պօլսից. «Հայոց պատրիարքի վերջին հրաժարականը ընդունվեց և մի տեղապահ պէտք է կարգվի մինչև պատրիարքական աթոռի համար նոր յաջորդ ընտրելը։ Բարձր Դուռը չուարել է։ Շնորհված սահմանադրութեան հիման վրա, այդ բարձրաստիճան եկեղեցական պաշտօնեայի ընտրութիւնը պէտք է կատարի ազգային ժողովը, բայց ներկայ ժամանակում անյարմար է համարվում ժողով գումարելը։ Մայրաքաղաքի մէջ կարող է խռովութիւններ առաջ բերել այդ բոլորը։ Բացի դրանից տեղեկացնում են, որ մօտ 700 հայեր, որոնք գտնվում են ուրիշ պետութեան զինուորական ծառայութեան մէջ, անցել են Թիւրքիա՝ օգնելու իրանց հայրենակիցներին Թիւրքերի դէմ (?!!)։ Մեծ զայրոյթ է առաջ բերել հայ շրջաններում այն փաստը, որ երեք հազար հինգ հարիւր լիրա փող, որ հանգանակված էր ի նպաստ Մալաթիայի սովեալների, գործադրել են այդ գաւառում մի մզկիթ շինելու վրա»։

—

Մեզ հեռագրում են Էջմիածնից յունիսի 10-ից. «Առաջարկված է Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական նոր ընտրութիւն կատարել»։

—

Կ. Պօլսից մեզ գրում են. «Կառավարութիւնը դադարեցրեց «Աւետաբեր» շաբաթաթերթի հրատարակութիւնը։ Դրա պատճառն այն է, որ այդ շաբաթաթերթը մի փոքրիկ յօդուած էր տպագրել սովի և սովեալներին մասին, և 3 ոսկի ալ նուէր ստացած էր ի նպաստ սովելոց»։

—

Կառավարութիւնը այժմ զբաղված է տեղեկութիւններ ժողովելով այն բանի մասին, թէ որչափ յարմար կարող է լինել խաղողի գինու վրա հարկ դնելը։ Յունիսի 8-ին մի ժողով կայացաւ ակցիզային վարչութեան մէջ, ուր հրաւիրված էին գինեգործներ, այգետէրեր և գիւղատնտեսական ընկերութեան անդամները՝ յայտնելու իրանց կարծիքը յարուցված հարցի մասին։ Ժողովականները ըստ մեծի մասին անյարմար և վտանգաւոր են գտնում այդ տեսակ ակցիզի մտցնելը, համարելով նրան մեծ խոչընդոտ գինեգործութեան և առհասարակ այգեգործութեան զարգացման համար, նա մանաւանդ, որ գինեգործութիւնը մեզանում մի մասնագիտական գործարանական պարապմունք չէ, այլ շատ տեղերի գիւղացիների տարեկան ապրուստի միջոց։ Այլ բան է արուեստական գինիներ պատրաստելու հարցը, երբ կամ կեղծիք է գործվում, կամ մի այնպիսի գործողութիւն, որ կապ չունի երկրագործի առօրեայ կեանքի, տնտեսական ապահովութեան հետ։ Այսօր, շաբաթ, ամսիս 11-ին, նոյն ակցիզային վարչութեան մէջ պէտք է շարունակվի խորհրդակցական ժողովը։

—

«Շաւիղ» շաբաթաթերթում կարդում ենք. «Թէհրանի Էնթէզամէ-Սալթանէի գեղեցիկ պարտէզում, «Րաֆֆի» ընկերութիւնը տուաւ մի գեղեցիկ դաշտահանդէս օսմանեան դեսպան Ղալիբ բէյի հովանաւորութեան ներքոյ։ Հայ և եւրոպական հասարակութիւններից կար բազմաթիւ մի խումբ։ Նուագում էր կոզակների երաժշտութիւնը, մասնաւոր ուշադրութիւն էր դարձված բուֆէտի վրա, և առ հասարակ հանդէսը զուարճալի դարձնելու համար ոչինչ չէր խնայված։ Մուտքը եղած է մօտաւորապէս 250 թուման, իսկ ծախսերը 113 թ.։ Ամեն գովեստի արժանի է ընկերութեան տնօրէն բժիշկ Բագիլի նախաձեռնութիւնը իր կազմակերպած գեղեցիկ հանդէսի մասին»։

—

Երբ արդէն թէ հասարակութեան, թէ հոգևոր իշխանութեան և թէ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան համար միանգամ ընդ միշտ լուծված պէտք է համարել այն հարցը, թէ դպրոցի շինութեան համար որոշված տեղը բոլորովին անյարմար, վնասակար և ձեռնտու չէ թէ առողջապահական, թէ ֆինանսական կողմից, ուստի պէտք է ձեռք քաշել այնտեղ ուսումնարան շինելու մտքից, քանի որ նոյն իսկ հոգաբարձութեան ընտրած ճարտարապետների մասնաժողովը աննպաստ կարծիք է յայտնել,—ահա դարձեալ գտնվում են մարդիկ, որոնք աշխատում են հարցը խճճել և ապացուցանել, թէ երկու անգամ երկու չորս չէ։ Ճարտարապետների մասնաժողովի տուած զեկուցումը անուանում են քողարկված ոտնձգութիւն («Արձագանք», № 65)։ Ահա մի նոր աչքակապութիւն։ Նոյն իսկ ձեր ընտրած մարդիկը ասում են ձեզ, թէ ընտրված տեղը բոլորովին խախուտ է, տակը լի ջրով, անառողջապահական, մի խօսքով բոլորովին անյարմար. իսկ դուք պատասխանում էք, թէ ապա ինչու հանդէպի տները փուլ չեն գալիս։ Այս ինչ գաղտնիք է, որ մարդիկ միջից կէս են լինում, ամեն ջանք գործ են դնում կառուցանել ամենաանպիտան տեղում մի շինութիւն, որ ազգի վրա պէտք է նստի 180,000 րուբլի։ Հարցնում ենք, ինչ գաղտնիք կայ... Եթէ ճարտարապետների կարծիքն էլ նշանակութիւն չունի, ապա ուրեմն նշանակութիւն ունի այն եզուիտների կարծիքը, որոնք մութ անկիւններում, գիշեր ցերեկ փսփսալով հարցեր են վճռում, վճիռներ կայացնում։ Քողարկված ոտնձգութիւնն այդ է, և ոչ թէ ճարտարապետների յայտնած կարծիքը։

—

Բարեգործական ընկերութեան Երևանի ճիւղի վարչութիւնը խնդրում է մեզ տպագրել հետևեալը. «Վարչութիւնը սովեալների օգտին ստացաւ Մոսկվայից, Ս. Շահաղիզեանի ձեռքով հանգանակված՝ 1000 րուբլի. այդ հանգանակութեանը նպաստել են՝ Լ. Պօպօվեան և Ս. Հախնազարեան։ Նոյն տեղից ստացվեց, տ.տ. Օլ. Աճեմեանի և Ս. Ներսիսեանի ձեռքով հանգանակված, 424 ր. (4 ր. պօստի ծախս)։ Ստացվեց նոյնպէս բագւաբնակ Բէկբեանից 200 ր., և Գ. Ղարաջեանի՝ «Մշակի» միջոցով ուղարկած 100 ր.։ Յայտարարելով այդ բոլորի մասին, վարչութիւնս պարտք է համարում իր բուռն շնորհակալութիւնը յայտնել այն բոլոր նուիրատու անձանց, որոնք իրանց լումայով միջոց են տալիս գէթ մի քանիսի արտասուքը սրբել։ Սրա հետ միասին չենք կարող մեր առանձին շնորհակալութիւնը չը յայտնել մեծարգոյ տ.տ. Օլ. Աճեմեանին, Ս. Ներսիսեանին և պ. Ս. Շահաղիզեանին, որոնք յանձն էին առել հանգանակութեան ծանր գործը»։

—

Մոսկվայի համալսարանի պրիվատ-դոցենտ Լևոն Մսերեանց, նախկին «Փարոս-Հայաստանի» հանդէսի հրատարակիչ Զայրմայր Մսերեանի որդին, այս օրերս եկել է Կովկաս՝ ծանօթանալու Մուշի բարբառի հետ։ Պ. Մսերեան այդ նպատակով մտադրութիւն ունի գնալու Բաթում և ապա Էջմիածին։

—

Բարեգործական ընկերութեան Ալէքսանդրապօլի ճիւղի վարչութիւնը խնդրում է տպել հետևեալը. «Յօգուտ տեղիս կարօտեալների վարչութիւնս ստացել է Թիֆլիս վերաբնակված ալէքսանդրապօլցի Յարութիւն Վարդ-Պատրիկեանից, իր հօր մահվան առիթով նուիրած 200 րուբլի. Արմաւիրից, Ալէքսանդր Տէրասովից՝ 100 րուբլի, ընդամենը 300 րուբլի, որ և անմիջապէս յանձնվել է կարօտեալներին օգնող մասնախմբին գործադրելու։ Ուրեմն նախկին 3385 ր. 68 կ. մուտքի հետ կանէ ընդամենը 3685 ր. 68 կ., որից սերմացուի տրված է 3235 ր. 68 կ., ուտելիքի 420 րուբլի, մնում է վարչութեան մօտ 30 րուբլի։ Վարչութիւնը պարտք է համարում յայտնել ի գիտութիւն հասարակութեան, որ այն գլխաւոր հասատութիւններից, որտեղ հաւաքվում են յօգուտ Երևանի նահանգի կարօտեալների նուէրներ, վարչութիւնը ստացել է «Մշակ» լրագրի խմբագրութիւնից 468 ր., Բարեգործական ընկերութեան խորհրդից 1400 րուբլի և Էջմիածնից 500 րուբլի»։

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են յունիսի 3-ից. «Այսօր վերջացան Արղութեան օրիորդաց դպրոցի քննութիւնները. արդիւնքը գոհացուցիչ էր. գոհացուցիչ էր մանաւանդ ձեռագործը. հանդէս էին բերված գրեթէ բոլոր աշակերտուհիների աշխատութիւնները. ամեն կողմից աչքի էին ընկնում գեղեցիկ ասեղնակար գործուածներ և ճաշակով գործված բարձեր. կային նաև աշակերտուհիների ձևած ու կարած՝ կանանց և երեխաների հագուստներ»։

—

ԴՋԼԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Այս օրերս հայ սիրողները, սովեալների օգտին՝ ներկայացրին «Սխալ հաշիւ» և «Վոյքի իմ վէչեր»։ Խաղի կողմից ներկայացումը աջող անցաւ, մանաւանդ հիացրին մեզ կին սիրողները։ Տիկ. Ա. Մակարեանը, որն առաջին անգամն էր բեմ դուրս գալիս, իր դերը տարաւ կատարեալ աջողութեամբ։ Նոյնպիսի լաւ տպաւորութիւն արեցին օր. օր. Եազուբեան և Բուրժալեան՝ իրանց աշխոյժ և կենդանի խաղով։ Ներկայացումից զուտ արդիւնք եղաւ 100 ր., որի համար շնորհակալութեան արժանի են բոլոր մասնակցողները, որոնք ամեն տեսակ խոչընդոտների յաղթելով, գլուխ բերեցին գործը։ Բայց մի և նոյն ժամանակ չենք կարող լռել այն տգեղ վարմունքի մասին, որ ցոյց տուին իրանց բարձր համարող մարդիկ՝ թատրոն չը յաճախելով։ Մեր ազաները, նրանց որդիկն ու աղջիկները, առանց իրանց հաշիւ տալու, մասնակցում են, մինչև անգամ տոմսակներ են տարածում օտար, թափառաշրջիկ անյայտ մարդկանց ու խմբերի համար, բայց երբ գործը գալիս է հայ ներկայացումներին և այն էլ բարեգործական նպատակով, բաւական չէ որ չեն օգնում, չեն մասնակցում, այլ և ուրիշներին համոզում են չը գնալ թատրոն և մինչև անգամ տոմսակները յետ են դարձնում։ Ուղիղ է ասած, ուրիշի համար ճրագ, մեզ համար կրակ»։

—

ԱՂԴԱՇԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի չերամապահութիւնից մեծ քանակութեամբ բօժօժ է ստացվել. բօժօժի գինը շատ ընկած է. առնողները և ծախողները տարակուսանքի մէջ են։ Այստեղ հացի պակասութիւն չը կայ և ցանքսերը առ այժմ շատ լաւ են»։

—

ՍՏԱՎՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարվայ ցանքսը առատ հունձ է խոստանում. եղանակները անձրևային են. ցորենի գինը սաստիկ ընկած է. 10 պուտը 2 ր. 50 կոպ.։ Անտանելի է ցորենատէրերի դրութիւնը. ահագին քանակութեամբ ամբարած ցորեն ունեն, մեծ մասինը գրաւ դրած, սակայն գինը ընկած լինելու պատճառով, ծախել անհնարին է. իսկ կարիքը մեծ է»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՋԻՕՎԱՆՆԻ ՆԻԿՕՏԵՐԱ

Բարոն Ջիօվանի Նիկոտերա վախճանվեց յունիսի 1-ին, Նէապօլիտանեան նահանգում, 67 տարեկան հասակում։ Այդ լուրը ստիպեց պատգամաւորների ժողովին ընդհատել նիստը ի նշան սգի։ Այդ վարմունքով պատգամաւորների ժողովը կամենում էր յարգել ոչ թէ մարդուն և ոչ էլ յայտնի կուսակցութեան ներկայացուցչին, այլ իտալական հայրենասէրին, որը քիչ չէ աշխատել հայրենիքն ազատելու բուրբոնեան լուծից։ Որպէս կուսակցութեան մարդ Նիկոտէրա շատ թշնամիներ ունէր, շնորհիւ իր գոռոզութեան, անհամբերողութեան, քաղաքական տակտի բացակայութեան և վրէժխնդիր ոգու. բայց որպէս հայրենասէր, որը շատ անգամ իր կեանքը վտանգի է ենթարկել, նա գնահատված և յարգված էր բոլորից։

Նիկոտէրա ծնվեց 1828 թւին Կալաբրիայում, հարուստ և նշանաւոր ընտանիքի մէջ։ Դեռ ևս իրաւաբանութեան պատանի ուսանող լինելով, «պատանի Իտալիա» անուն կրող յեղափոխական խմբի անդամ դարձաւ, և 20 տարեկան հասակում մասնակցեց նախ կալաբրիական ապստամբութեանը, ապա հռոմէական հանրապետութեան պատերազմներին։ Ծանր վիրաւորված, նա ստիպված էր թողնել զինուորական կեանքը և մինչև 1858 թիւը ապրում էր Տուրինում։ Այդ տարին նա միացաւ այն արշաւանքին, որ կազմել էր Մաձինին՝ Կիպրոս կղզին Բուրբոններից ազատելու համար։ Այդ նպատակով նրա ձեռնարկած համարձակ փորձի ժամանակ, նա ծանր վիրաւորվեց, գերի ընկաւ և մահվան պատժի դատապարտվեց։ Սակայն այդ դատավճիռը փոխարինվեց ցմահ տաժանակիր աշխատանքներով։ 1860 թւին Գարիբալդին, Սիցիլիա գալով, ազատեց նրան տաժանակիր բանտից, և օֆիցէր ընդունեց իր զօրքում. 1860, 1861, 1866 և 1867 թւերին նա կռւում էր Գարիբալդիի առաջնորդութեան տակ։

Երբ պատերազմները վերջացան, նա պատգամաւոր ընտրվեց պարլամենտում և այդ կոչումն էլ պահեց մինչև իր մահը։ Նա մի քանի անգամ մինիստր է եղել։

ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐ ԿՐԷՏԷՈՒՄ

Կ. Պօլսից «Ind. Belge» լրագրին գրում են մայիսի 31-ից (յունիսի 12-ին) հետևեալը. «Կրետէ կղզուց ստացված նամակները հաղորդում են այն յուզմունքների մասին, որ տեղի ունեն կղզու վրա։ Ամեն տեղ զինուորված ժողովներ են կազմվում։ Կանէյեան նահանգի համարեա ամբողջ ազգաբնակութիւնը հաւաքվեց Կանէյում և մի խնդրագիր ստորագրեց սուլթանին ուղարկելու։ Այդ խնդրագրով պահանջում են, որ գումարվի ազգային ժողովը և քրիստոնեայ նահանգապետ նշանակվի։ Մտքերի տրամադրութիւնը այնքան գրգռված է, որ գործը մինչև անգամ արիւնահեղ ընդհարումների է հասնում։ Այդպիսի մի ընդհարման ժամանակ սպանվեցան մօտ 60 մարդիկ։ Զօրքեր են ուղարկված»։

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

Միւնխէն, մայիսի 28-ին

Երէկ երեկոյեան «Orpheums»-ի դահլիճում տեղի ունեցաւ բազմամարդ ժողով սօցիալ-դէմօկրատ կուսակցութեան։ Ժողովին նախագահում էր պ. Ֆիրկ, որ ահագին հեղինակութիւն է վայելում իր համախոհների շրջանում։

Օրվայ խնդիրը գարեջրի գործարանների խնդիրն էր։ Վաղուց է, որ սօցիալ դէմօկրատները սաստիկ կռիւ են սկսել գարեջրի գործարանատէրերի դէմ, ձգտելով բարւոքել բանւորների վիճակը։ Բայց նրանց գործունէութիւնը այդ ուղղութեամբ մինչև օրս կենտրոնացած է եղել միայն Բերլինում և Բրաունշվէյգում։ Երեկոյեան խորհրդակցութիւնից երևաց, որ նրանք ձգտում են ընդհանրացնել կռիւը, տարածել նրան Գերմանիայի բոլոր քաղաքներում և նոյնը սկսել այժմ Միւնխէնում։ Յայտնի է, որ Բաւարիայի մայրաքաղաքը գարեջրի արտադրութեամբ առաջին տեղն է բռնում բոլոր միւս քաղաքների շարքում։ Բացի իր ներքին գործադրութիւնից, Միւնխէնը ահագին առատութեամբ արտահանում է գարեջուր Աւստրիայի, Շվէյցարիայի և այլ երկիրների քաղաքները։ Բաւարիայի գարեջուրը ամենուրեք հռչակ ունի իր ախորժելի համով և առողջարար յատկութեամբ։

Ժողովականներից մէկը երկար կանգ առաւ սօցիալ-դէմօկրատների սկսած կռւի վրա, ցոյց տալով, թէ որքան զգալի և ուրախալի հետևանքների է հասել այդ կռիւը իր ծագման օրից մինչև այժմ։ Այդ մենք տեսնում ենք առաջ բերած ստատիստիկական տեղեկութիւններից։

Բերլինում յայտնի «Sehultheisbrauerai» գարեջրի գործարանը առաջներում արտադրում էր minimum 750 տակառ օրեկան։ Այն ինչ մայիսի

29-ից սկսած մինչև յունիսի 1-ը, այդ 3 օրվայ ընթացքում նոյն գործարանը արտադրել է առաջին օրը՝ 275, երկրորդ օրը՝ 271, և երրորդ օրը՝ 238 տակառ։ Մի այլ գործարան արտադրելիք գարեջրի տակառների թիւը 800-ից իջեցրել է 305-ի (օրեկան)։

Դրութիւնը նոյնն է Բրաունշվէյգում։ Այդ հետեւանքները ի նկատի առնելով,—յարում է ատենախօսը,—պէտք էր յուսալ, որ մեզ մօտ, Միւնխէնում ևս, բանւորները համակրանք ցոյց տային Բերլինի և Բրաունշվէյգի իրանց «կօլլէգաների» շարժման։ Սակայն իրօք հակառակն ենք տեսնում։ Միւնխէնի բանւորը չէ էլ հետաքրքրվում, թէ Միւնխէնից դուրս ինչ է կատարվում։ Անտարբեր են նոյն իսկ նրանք, որոնք լաւ հասկանում են իրերի դրութիւնը։

Ապա ճառախօսը սկսում է տխուր գոյներով նկարագրել այստեղի գարեջրի գործարանների պայմանները և գարեջրագործ բանւորի վերին աստիճանի անմխիթար վիճակը։ Բանւորը օրեկան 16—18 ժամ աշխատում է և ռոճիկն է 75 մարկ ամսական։ Ի վերջոյ առաջարկում է պ. հռետորը ստեղծել տեղային բանւորների մի կազմակերպութիւն՝ նման Բերլինի բանւորների՝—մի ոյժ, որը կարող լինէր դիմադրել գործարանատէրերի կեղեքումներին։ (Ընդհանուր ծափահարութիւն)։

Նոյն ոգով շարունակում է մի այլ ատենախօս։ Եր'յար խօսում է «Löwenbrauerai» գործարանի մասին, որ ամենախոշորն է Միւնխէնում։ Բանւորը առաւօտեան ժամը 3-ին գործարան է վազում և երեկոյեան 7-ին տուն է դառնում։ Օրավարձն է 2 մարկ 70 ֆէնիգ։ Նոյն իսկ կիրակին նա հանգիստ չունի։ Այդ բոլորը գուցէ դեռ տանելի լինէր, եթէ գոնէ մարդավարի կերպով վարվէին նրանց հետ։ Ամեն մի քայլում հայհոյանք, անպատւութիւն, վայրիվերոյ բղաւոցներ,—ահա թէ ինչով է վարձատրվում բանւորը իր 18 ժամվայ աշխատանքի համար։

Նախագահը սկսեց խօսել՝ բուռն ծափահարութեամբ ընդունվելով։ Մի քանի խօսքով նա արդարացնում է թէ նախընթաց բոլոր գանգատները բանւորների վերաբերմամբ և թէ վերջինների անտարբերութիւնը.—«Բանւորը կարօտ է կազմակերպութեան. չը կայ կազմակերպութիւն, որովհետև նախաձեռնող ոյժ չը կայ»,—եզրակացնում է Ֆիրկը և առաջարկում է անմիջապէս ընտրել մի յանձնաժողով, որի կոչումը պիտի լինի դիմադրական ոյժ կազմակերպել բանւորական շրջանում։

Մի շարք ուրիշ ատենախօսութիւններից յետոյ, ժողովը միաձայն ընդունեց Ֆիրկի առաջարկը և կայացրեց հետևեալ վճիռը.

1) Իւրաքանչիւր մի բանւոր գարեջրագործ պէտք է ազատ լինի բանւորական կազմակերպութեան միանալու։ 2) Որոշել բանւորի համար 10 ժամվայ աշխատանքի ժամանակամիջոց։ 3) Մարդավայել կերպով վերաբերվել բանւորներին։ 4) Որոշել բանւորների վճարը minimum 100 մարկ ամսական։ 5) Կիրակեայ աշխատանքը պէտք է տևէ 2 ժամ միայն։

Մ. Ց.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Մայիսի 30-ին վերջացաւ կառապանների գործադուլը Լօնդօնում։ Ներքին գործերի մինիստր Ասկվիտի նախագահութեամբ կայացած խորհրդակցութիւններից յետոյ, համաձայնութիւն կայացաւ օրավարձի քանակութեան վերաբերմամբ։ Այդ համաձայնութիւնից յետոյ կառապանները կըրկին սկսեցին աշխատել։

—Հօնգ-Կօնգում, վերջին երեք օրերում, ժանտախտից հիւանդացան 223, մեռան 258 հոգի. բոլոր վարակված տները իշխանութեան տրամադրութեան տակ են գտնվում և եթէ հարկաւոր կը լինի՝ քանդել կը տայ այդ տները. մտադրութիւն կայ չինական քաղաքում մի ամբողջ թաղ քանդել. հիւանդութիւնը, անկասկած, իսկական ժանտախտ է։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՓԱՐԻԶ, 8 յունիսի։ Մինիստրների խորհրդում ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը հաղորդեց, որ ինքն տիկին Մօնտեբէլլօի միջոցով շնորհակալութիւն յայտնեց ռուս տիկիններին նրանց ուղարկած 18,000 ֆրանկի համար՝ իգական լիցէօններից մէկում ստիպենդիա հաստատելու նպատակով, որը կանուանվի «խաղաղութեան ստիպենդիա»։

ՏԱՆԺԷՐ, 8 յունիսի։ Աբդէլ-Ազիսի անդրանիկ եղբայր, Մուլէյ-Մահմէդը ստորագրեց մի թուղթ, որով նա Աբդէլ-Ազիսին սուլթան է ճանաչում։ Ամեն բան խաղաղ է։

ԼՕՆԴՕՆ, 9 յունիսի։ Այսօր 1 ժամ 30 րօպէին Թագաժառանգ Ցէսարեվիչը «Полярная Звѣзда» նաւով ժամանեց Գրաւէզէնդ։ Տիլբիւրի ամրութիւնից թնդանօթաձգութիւն եղաւ, որից յետոյ նաւն եկան և ներկայացան Նորին Բարձրութեանը ռուսաց դեսպանութեան քարտուղար Կրուպէնսկի, գլխաւորական գործակալ Երմօլօվ, ծովային գործակատար կապիտան Բօժդէնստվէնսկիյ և Թագուհու ախոռապետը՝ գնդապետ Բինգ։ Ափ իջնելով, Թագաժառանգ Ցէսարեվիչ գնաց դէպի հարաւ արևելեան երկաթուղու կայարանը, ուր կանգնած էր Լէյստէրշէրեան գնդի պատւաւոր պահնակախումբը երաժշտութեամբ։ Ապա Նորին Բարձրութիւնը արտակարգ գնացքով ճանապարհ ընկաւ Վալտօն Տէմզայի վրա՝ այցելելու Լիւդվիգ Բատտէնբէրգեան պրինցին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւնների։

Կ. Գ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի և նեարդային հ.

Դ. Գ. ՐՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխաների և կանանց հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԳՕ—1—1½ ժ. ականջի, կոկորդի, և քթի.

Կին-բժիշկ ՏՈՒՐԲՈՎԻՉ—12½—1 ժ. կանանց ց.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի և մէզի ուսեռական օրգանների հ.

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—7—7½ ժ.

Ի. Ե. ՖՐԱՆՑԻՈՒՍ—7—7½ ականջի, կոկորդի և քթի ու նեարդային հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ։

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն։

Վճար 50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) ու օպերացիայի համար առանձին։ Հիւանդանոցումը ընդունվում են և ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ։ (№ 72)

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Որ ունի 5 դ. կարգի իրաւունք և երեք տարի պարապել է ուսուցչութեամբ, ցանկանում է հայոց ծխական դպրոցներում ունենալ ուսուցչի պաշտօն Ռուսաց լեզուից և Թուաբանութիւնից։

Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով՝ Астрахань, въ Армянское Агабабовское училище, учителю Вардану Аветовичу Шелковникову. (սմ. 2) (№ 67) 1-5

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ

Ցանկանում է տնային վարժուհու պաշտօն ունենալ ամառանոցներում, հայ ընտանիքում։

Հարցնել, Եփրեմ Ծատուրեանի լամպային խանութում։ (№ 66) 1—3

ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾՈՒՄՆԵՐԻՑ ԵՒ ՆՄԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՍԱՊՕՆ

պրօվիզօր

Ա. Մ. ՕՍՏՐՕՈՒՄՕՎԻ

կատարելապէս ոչնչացնում է դըլխի թեփը, նպաստում է մազերի կանոնաւոր աճմանը և իսկապէս դադարեցնում է նրանց թափվելը։

Իւրաքանչիւր կտորի գինը 30 կոպ.։ Երկու կտորանոցի գինը 50 կոպ։

Կեղծումներից խուսափելու համար պահանջեցէք իսկական սապօն, որը արկղի վրա կառավարութիւնից հաստատված մարկա ունի № 3374.

Ծախվում է ամեն տեղ։ Պահեստ, Մոսկվա, Լեալին փող. սեփական տուն։

(№ 23) (շ.) 13—20

Կովկասեան շրջանի հոգաբարձուի թոյլտւութեամբ Գանձակ քաղաքում բացվում է ՏԻԿԻՆ ՉԱԵՎՍԿԱՅԻ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ

Միջնակարգ դպրոցների համար նախապատրաստող երկու սեռի երեխաների համար։ Ուսումնարանին կից բացվում է և պանսիօն մանուկների համար։ 1—3

ՍՈՒՐԲ ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ, ի նկատի ունենալով, որ այս տարի լրանում է ուսումնարանի ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ 25 ԱՄԵԱԿԸ, խնդրում է ուսումնարանի նախկին աշակերտուհիներին և նախկին ու ներկայ գործող անձանց շնորհ բերել ամսիս 19-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը 10-ին, Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին՝ ներկայ լինելու ս. պատարագին և ապա հանգուցեալ բարերարների հոգեհանգստեան հանդիսին։ (№ 66) 1—3

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ

ՏԷՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ

Ընդունում է երթեւեկ, կիսաթոշակաւոր և թոշակաւոր աշակերտներ։ Պատրաստում է կլասիքական գիմնազիայի, րէալական ուսումնարանի, կադէտների կորպուսի և այլ միջնակարգ ուսումնարանների համար։

Թիֆլիս, Գանօվսկայա փողոց, № 11, սեփական տուն։

(№ 35) (եր. և շ.) 21—25

НѢМЕЦКАЯ ГОСТИННИЦА

HOTEL NIEMIECKI, „ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑ" գտնվում է ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ, քաղաքի կենտրօնում, նորից վերաշինված, ունի 90 կահաւորված նօմէրներ որոնց սարք ու կարգը ամենալաւ արտասահմանեան հիւրանոցների սենեակներին է նման։ Նօմէրների գինը 50 կոպէկից մինչև 3 րուբլի օրական, անկողնով և ծառայով։ Հիւրանոցում կայ ընթերցարան-գրադարան, որտեղ ստացվում են հայերէն „Մշակ" և „Նոր-Դար" լրագիրները, հիւրերի համար ձրի։ Կայ րէստօրան, տելեֆօն, քաղցրեղէնների խանութ, բաղնիքներ։

Հիւրանոցի կառքերը գտնվում են բոլոր երկաթուղային կայարաններում։

(№ 21) 85—130 (շ.)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՏԱՍՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ձեռնարկով հմուտ հաշուապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ։

Աւանդվելի առարկայք սրանք են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական Թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առևտրական Թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանօնադրութիւն և 7) գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը։

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տունը, № 9, Սերգիեվսկայա և Նագօրնայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը և կանօնները կարելի է ստանալ ձրիապէս եղբ. Ծովիանօվների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.

№ 62 3—32

ԴԵՂԱԳՈՐԾ **Ա. Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԵԱՆԻ** ՊԱՀԵՍՏ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ դեղերի, մորթին գեղեցկացնող և հոտաւէտ, նոյնպէս և առողջապահական նիւթերի և տնտեսական գործիքների, բացված է Կուկիայում, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ, բժշկապետ Նաւասարդեանի առաջին մասն. հիւանդանոցի տակ։

(№ 67) 78—100 (ե. շ.)

Ի. ԵՍ. ԲՐՕՆ ՖՕՆ ԲՐԵՆՆԷՐ

Յանձն է առնում ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ և ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐ պահելու գործը ամբողջ տարվայ ընթացքում, ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, հայերէն և ուրիշ լեզուներով. ստուգում է զանազան առևտրական և արդիւնաբերական հաստատութիւնների հաշիւները և մատեանները, քննում, փակում, բանում, և կազմում է առևտրական մատեաններ. ընդունում է առևտրական մատեանների զանազան թիւրիմացութիւնների քննութիւնը և բացատրութիւնը։

Այն անձինք, որոնք չունեն հաշուապահներ, բայց ցանկանում են ունենալ կանօնաւոր հաշուապահութիւն, կարող են ունենալ ՃԻՇԴ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԻՐԱՆՑ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻ ՄԱՍԻՆ ԵՒ ԿԱՆՕՆԱՒՈՐ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐ։ Մատեաններ պահելու համար վերցվում է տարեկան 100 րուբլի և աւելի։ Հասցէն Елизаветинская, № 25, ոստիկանական վարչութեան վերին յարկում։

Ուսուցանում է։

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐԱԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վճար { Հաշուապահութեան ամբողջ կուրսի համար (2—3 ամիս) 40 ՌՈՒԲԼԻ
Արագագրութեան տեսական կուրսի համար (2 ամիս) 50 ՌՈՒԲԼԻ

Պարապմունքներ լինում են ամեն օր, երկու ժամվայ ընթացքում։ Առաջադէմ պարապմունքների համար ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐ րէալական դպրոցի դիրէկտորից և ուրիշ անձերից։

(№ 16) (շ) 17—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 10 Іюня 1894 г. Типографія Канцел. Главноначал. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.